

BELEID EN NORMERING

Peilbesluit Paterswoldsemeer

Waterschap Noorderzijlvest

10 APRIL 2019

Contactpersoon

DAAN BESSELINK
Adviseur water en ecologie

T 06-52824962
E daan.besselink@arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 264
6800 AG Arnhem
Nederland

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	4
2	BELEID	5
2.1	(Inter)nationaal	5
2.2	Provincie	8
2.3	Waterschap	9
2.4	Gemeenten	11
2.5	Meerschapp Paterswolde	11
3	NORMERING	12
3.1	GGOR	12
3.2	Ontwatering	12
3.3	Toetsing watersysteem	13
	COLOFON	16

1 INLEIDING

Dit beleidsrapport is bedoeld als bespreekstuk. Het vormt het toetsingskader van het op te stellen GGOR peilbesluit voor het Paterswoldsemeer. Dit kader wordt gevormd door de Beleidsnota Peilbeheer en Peilbesluiten van het Waterschap Noorderzijlvest. Het beleid is toegepast en verwerkt in het Peilbesluit De Delthe, dat als voorbeeld van het beleidsmatige toetsingskader fungeert. Als inhoudelijk toetsingskader wordt het GGOR peilbesluit van Smilde toegepast.

Het rapport bestaat uit twee hoofdstukken: Beleid en Normering. Het hoofdstuk beleid is een beschrijvend hoofdstuk Bij het peilbesluit De Delthe is het beleidshoofdstuk uiteindelijk opgenomen in de bijlage.

Naast het beleidsmatige toetsingskader is er ook een inhoudelijk kader: de normering. Het hoofdstuk normering is meer een technisch hoofdstuk waarin de gebruikelijke normen en richtlijnen aan de orde komen. Bij het peilbesluit van De Delthe zijn ook de normen opgenomen in de bijlage.

2 BELEID

2.1 (Inter)nationaal

Waterwet

In de Waterwet wordt het beheer van grond- en oppervlaktewater geregeld. De Waterwet vervangt acht wetten voor het waterbeheer en trad eind 2009 in werking. Het aantal regels is hiermee flink verminderd. Nieuw is dat de provinciale goedkeuring van peilbesluiten is vervallen, met uitzondering van die gevallen waarin de waterbeheerbelangen ernstig geschaad worden en met uitzondering van die peilbesluiten die al in de inspraak zijn geweest voor inwerkingtreding van de Waterwet.

Ook is er een mogelijkheid voor verruimde peilbesluiten -waarin zowel het oppervlaktewaterpeil als het grondwaterpeil kan worden vastgelegd- en zorgt de wet voor een betere samenhang tussen ruimtelijke ordening en waterbeleid.

De Waterwet stelt de verplichting aan een beheerder om één of meer peilbesluiten vast te stellen voor oppervlaktewater-of grondwaterlichamen onder zijn beheer die zijn aangewezen in de provinciale waterverordening. In een peilbesluit worden waterstanden -of bandbreedten waarbinnen waterstanden kunnen variëren- vastgesteld, die gedurende de daarbij aangegeven perioden zoveel mogelijk worden gehandhaafd (Waterwet, artikel 5.2).

Gedurende de periode waarin het peilbesluit geldig is, worden deze waterstanden gehandhaafd. Totdat de Omgevingswet in 2021 in werking treedt, blijft de Waterwet van kracht.

Omgevingswet

De Omgevingswet zal naar verwachting in 2021 van kracht worden. De Wet behoudt elementen van de Waterwet, maar voegt daar nieuwe aan toe. Het doel van de Omgevingswet is het inzichtelijker maken van het omgevingsrecht, het bevorderen van flexibeler besluitvorming, een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, en een versnelde besluitvorming over projecten. De verschillende overheden zullen nauwer met elkaar samen dienen te werken, alsook met de burger.

Voor het waterschap betekent de Omgevingswet het opstellen van een Waterschapsverordening. De Waterschapsverordening bevat – samen met het Omgevingsplan als bedoeld voor gemeenten – de regels voor de fysieke leefomgeving op lokaal niveau. Per waterschap is er één Waterschapsverordening, die de regels bevat die een waterschap stelt binnen haar beheergebied. De grenzen van het beheergebied van een waterschap worden vastgelegd door de provincie in de provinciale verordening op grond van de Waterschapswet. Binnen dit beheergebied voert het waterschap het beheer over het watersysteem.

De Omgevingswet stelt de waterbeheerder verplicht om voor haar beheergebied peilbesluiten vast te stellen, waarin een vaststelling staat van waterstanden of bandbreedten waarbinnen waterstanden kunnen variëren. Deze zullen gedurende een daarbij aangegeven perioden of omstandigheden zoveel mogelijk in stand worden gehouden. Dit is geen wijziging ten opzichte van het huidige systeem onder de Waterwet.

Nationaal Bestuursakkoord Water en klimaat

In 2003 hebben Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) ondertekend. Hierin zijn afspraken gemaakt over maatregelen, verantwoordelijkheden en financiën om stapsgewijs de waterhuishouding op orde te krijgen. Het belangrijkste doel van het NBW is om regionale wateroverlast tot een verantwoord niveau terug te dringen. Voor inundaties vanuit oppervlaktewater zijn werknormen opgesteld. In 2015 dienden deze normen te zijn behaald.

Europese Kaderrichtlijn Water

Op 22 december 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) in werking getreden. De KRW heeft als doel om de kwaliteit van de Europese wateren te borgen, opdat bovenstroomse verontreiniging geen problemen veroorzaakt in een benedenstrooms land. Het is de bedoeling dat onder meer het duurzaam gebruik van water wordt bevorderd, de verontreiniging van grond- en oppervlaktewater aanzienlijk wordt

teruggebracht en de ecologische toestand wordt verbeterd. Onder de KRW vallen de grondwaterrichtlijn en de chemische-, biologische-, en drinkwaterdoelstellingen.

Waterbeheer op het niveau van stroomgebieden is het uitgangspunt. Een belangrijk instrument vormt het stroomgebiedbeheersplan (SGBP). Het Waterschap Noorderzijlvest valt binnen de stroomgebieden Rijndelta en Eems. Per december 2015 zijn de stroomgebiedbeheersplannen geactualiseerd. De waterkwaliteit moet voldoen aan de KRW-normen. De chemische en ecologische kwaliteit van het water worden met een monitoringsprogramma bijgehouden door het waterschap. Voor de waterlichamen zijn de KRW-waterkwaliteitsdoelen voor verschillende parameters in getalswaarden uitgedrukt. Voor KRW-waterlichamen geldt in principe het stand-still principe. Dat beginsel is gericht op het voorkomen van een verslechtering van de kwaliteit van de KRW-waterlichamen. Het Paterswoldsemeer is zo'n waterlichaam.

Zwemwaterrichtlijn

De Zwemwaterrichtlijn uit 2006 gaat over bepalingen voor:

- de controle en de indeling van de zwemwaterkwaliteit;
- het beheer van de zwemwaterkwaliteit; en
- het verstrekken van informatie over zwemwaterkwaliteit aan het publiek.

De richtlijn heeft tot doel het behoud, de bescherming en de verbetering van de milieukwaliteit en de bescherming van de gezondheid van de mens, aanvullend op de Kaderrichtlijn water. Het toepassingsbereik van de richtlijn strekt zich uit tot

“elk oppervlaktewater waar, naar verwachting van de bevoegde autoriteit, een groot aantal mensen zal zwemmen, en waar zwemmen niet permanent verboden is of waarvoor geen permanent negatief zwemadvies bestaat”.

Uit het voorgaande volgt dat de wetgeving derhalve ook kustwateren omvat. In de omgeving van het Paterswoldsemeer liggen twee zwemwaterlocaties: de Hoornse Plas en de Lijte.

Archeologisch erfgoed

De bescherming van het archeologische erfgoed in de bodem en de inbedding ervan in de ruimtelijke ontwikkeling is het onderwerp van het Europese Verdrag van Valletta (Malta). Nederland heeft dit verdrag in Valletta in 1992 ondertekend en goedgekeurd. Met dit verdrag wordt onder andere gestreefd naar het behouden van het archeologische erfgoed in haar oorspronkelijke context, door in de ruimtelijke ontwikkeling rekening te houden met archeologische waarden in de bodem en onder water. Door peilwijzigingen bestaat de kans dat archeologische waarden worden aangetast doordat deze boven de grondwaterspiegel komen te liggen. Het is daarom van belang om archeologische waarden te inventariseren en het effect van eventuele peilverlagingen in dit verband te bepalen. Bij de afweging dient hiermee rekening te worden gehouden.

De Wet op de Archeologische Monumentenzorg is de Nederlandse uitwerking van het Verdrag van Malta. De wet is een raamwet, die regelt hoe rijk, provincie en gemeente bij hun ruimtelijke plannen rekening moeten houden met het erfgoed in de bodem. Deze wet beoogt het culturele erfgoed (en vooral het archeologische erfgoed) te beschermen. Onder archeologisch erfgoed wordt verstaan: alle fysieke overblijfselen, zowel in als boven de grond, die bijdragen aan het verkrijgen van inzicht in menselijke samenlevingen uit het verleden. De Wet op de Archeologische Monumentenzorg is op 1 september 2007 in werking getreden

Natuurnetwerk Nederland & Natura 2000

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen belangrijke natuurgebieden. Voorheen was het netwerk bekend onder de naam Ecologische hoofdstructuur (EHS). Het NNN bestaat uit kerngebieden (grote aaneengesloten natuurgebieden met een hoge kwaliteit) natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingszones. Onder de natuurgebieden vallen onder andere Natura 2000-gebieden.

Natura-2000 is een netwerk van beschermde natuurgebieden, verspreid over de Europese Unie. Onderdeel van het netwerk zijn de gebieden van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De bepalingen van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn ten aanzien van gebiedsbescherming zijn geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet is sinds 1 januari 2017 opgenomen in de Wet Natuurbescherming.

Waterschappen hebben als taak er voor te zorgen dat de waterhuishouding in deze gebieden wordt aangepast op de in deze gebieden geldende instandhoudingsdoelstellingen. Het peilbeheer goed afstemmen op de instandhoudingsdoelstellingen kan een belangrijke bijdrage leveren aan de doelstellingen die voor deze gebieden zijn gesteld.

Wet Natuurbescherming

Het beschermen, ontwikkelen en beheren van natuurgebieden is niet altijd genoeg om de verscheidenheid aan planten- en diersoorten in stand te houden. Bovendien komen veel soorten ook buiten natuurgebieden voor. De Flora- en faunawet regelt sinds 1 april 2002 de bescherming van planten- en diersoorten (tegen schadelijk menselijk handelen) om te voorkomen dat het voortbestaan van de soort in gevaar komt. Ook de Flora- en faunawet is sinds 1 januari 2017 opgenomen in de Wet natuurbescherming.

Het uitgangspunt van de wet is het 'Nee, tenzij-principe'. Dit betekent dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Voor diverse diersoorten en plantensoorten gelden verschillende beschermingsregimes.

Als waterschap dient Noorderzijlvest met verschillende aspecten van de wetgeving rekening te houden. Ten eerste bevat de wet een nationale en provinciale natuurvisie. Deze visies bevatten op hoofdlijnen het natuurbeleid op nationaal en provinciaal niveau, waaraan in het waterbeleid aandacht besteed dient te worden.

Voor regelmatig terugkerend onderhoud aan watergangen hoeft het waterschap Noorderzijlvest geen ontheffing aan te vragen. Voor dit soort werkzaamheden geeft de wet de mogelijkheid om te werken met een gedragscode. Deze gedragscode beschrijft hoe waterschappen op een praktische manier bij maaien, baggeren en dijkonderhoud rekening moeten houden met plant- en diersoorten. Op 22 januari 2019 is er een nieuwe gedragscode vastgesteld.

Voor de waterschappen komt de algemene zorgplicht neer op:

- Het in redelijkheid vermijden van activiteiten waarvan kan worden vermoed dat deze nadelig zijn voor in het wild levende dieren en planten.
- Zorgen dat op hoofdlijnen bekend is waar in het beheergebied actuele natuurwaarden en bijzondere potenties aanwezig zijn.
- Zorg besteden aan de instandhouding van soorten en hun leefgebieden (biodiversiteit).

Deze aspecten gelden voor de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Hoewel de Natuurwetgeving voor het waterschap vooral van belang is voor onderhoudswerk, is dit ook relevant voor het opstellen van peilbesluiten. Niet in de laatste plaats omdat onderhoud (met name natuurvriendelijk onderhoud) van invloed kan zijn op het peilbeheer.

Waterschappen zijn op grond van de Waterwet verplicht om zorg te dragen voor het voorkomen van schade aan waterstaatswerken door muskus- en beverratten. Voor het uitvoeren van de taak is de Wet natuurbescherming van belang. Ondanks dat muskus- en beverratten niet onder die beschermingsregimes vallen, dienen de waterschappen wel een algemene zorgplicht in acht te nemen.

Wet milieubeheer en het Besluit milieueffectrapportage

De milieueffectrapportage is een hulpmiddel om bij diverse procedures het milieubelang een volwaardige plaats in de besluitvorming te geven. Ook bij een peilbesluit moet het milieubelang volwaardig mee wegen. De m.e.r.-procedure is bedoeld om de inbreng van het milieubelang in de besluitvorming wettelijk te borgen. Deze procedure kan tot verschillende producten leiden, zoals een milieueffectrapport (MER). In Nederland is m.e.r. geregeld in de Wet milieubeheer (Wm) en in de uitvoeringswetgeving in de vorm van een AMvB (het Besluit mer).

Als bijlage bij het Besluit m.e.r. is een lijst opgenomen met activiteiten waarvoor onvoorwaardelijk een m.e.r.-plicht geldt (zogenoemde C-lijst), als ook een lijst met activiteiten waarvoor de m.e.r.-beoordelingsplicht geldt (zogenoemde D-lijst).

Op grond van artikel 7.2 lid 1a juncto lid 3 Wmb en artikel 2, 1e lid Besluit m.e.r., worden in Bijlage C van het Besluit m.e.r. de categorieën aangegeven waarin een m.e.r.-plicht bestaat. Het peilbesluit staat niet in bijlage C. Voor een peilbesluit geldt dus geen m.e.r.-plicht.

Op grond van artikel 7.2 lid 1b juncto lid 4 Wmb en artikel 2, 2e lid juncto. 5e lid Besluit m.e.r., worden in Bijlage D van het Besluit m.e.r. de categorieën aangegeven waarin een m.e.r.-beoordelingsplicht bestaat. In bijlage D onder 49.3 van het m.e.r.-besluit is te lezen dat er een beoordelingsplicht is bij een peilbesluit in het geval van een structurele verlaging van het (streef-)peil van het oppervlaktewater, in gevallen waarin de activiteit:

- betrekking heeft op een verlaging van 16 centimeter of meer,
- plaatsvindt in een gevoelig gebied of een weidevogelgebied, en
- betrekking heeft op een oppervlakte van 200 hectare of meer.

Op 28 februari 2011 is het Besluit tot wijziging van het Besluit milieueffectrapportage en het Besluit omgevingsrecht gepubliceerd. De wijziging houdt in dat bij de m.e.r.-beoordelingsplicht de drempelwaarden van de D-lijst niet zonder meer mogen worden gehanteerd. De redenering is dat in bepaalde gevallen een activiteit met een kleinere omvang wel degelijk belangrijke nadelige milieugevolgen kan hebben. Dit betekent dat als een activiteit op de D-lijst staat, gekeken moet worden of zich belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kunnen voordoen, ongeacht de omvang van de activiteit. Daartoe dient een zogeheten vormvrije m.e.r.-beoordeling te worden toegepast. De vormvrije m.e.r.-beoordeling is bedoeld als waarborg dat in dergelijke gevallen de m.e.r.-beoordelingsplicht niet over het hoofd wordt gezien. Voor het waterschap betekent dit, dat wanneer men tot een peilverlaging wil besluiten, maar onder de drempelwaarden van kolom 2 blijft, toch nagegaan moet worden of mogelijke belangrijke nadelige milieugevolgen al dan niet zijn uit te sluiten. Daartoe dient het waterschap een 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' op te stellen.

Deze vormvrije m.e.r.-beoordeling kan tot twee conclusies leiden:

- belangrijke nadelige milieugevolgen zijn uitgesloten: er is geen m.e.r.-beoordeling noodzakelijk;
- belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu zijn niet uitgesloten: er moet een m.e.r.-beoordeling plaatsvinden of er kan direct worden gekozen voor m.e.r.

De vormvrije m.e.r.-beoordeling dient in een vroeg stadium van de voorbereiding van een plan of besluit te worden uitgevoerd.

Voor de vormvrije m.e.r.-beoordeling bestaan geen vereisten voor de vorm, maar wel voor de inhoud. Met betrekking tot de inhoud moet aandacht worden besteed aan alle criteria die zijn opgenomen in Bijlage III van EU-richtlijn m.e.r. Ten aanzien van het beoordelingskader bestaat geen verschil tussen de vormvrije m.e.r.-beoordeling en de (formele) m.e.r.-beoordeling voor gevallen boven de drempelwaarde. Wel kan er een duidelijk verschil zijn tussen de diepgang waarmee een vormvrije m.e.r.-beoordeling en m.e.r.-beoordeling worden uitgevoerd. De hoofdvraag bij de vormvrije milieubeoordeling is immers of belangrijke nadelige milieugevolgen al dan niet zijn uit te sluiten.

De (vormvrije) m.e.r.-beoordeling is een verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag. In het formele besluit over de activiteit moet de motivering zijn opgenomen of belangrijke negatieve milieugevolgen als gevolg van de activiteit zijn uit sluiten (op basis van alle relevante (Europese) criteria) De rechter kan het besluit vernietigen vanwege het ontbreken van de deugdelijke motivering – mits het besluit wordt aangevochten bij de bestuursrechter.

2.2 Provincie

Het waterschap Noorderzijlvest heeft haar beheergebied liggen in drie verschillende provincies. Het peilbesluit Paterswoldsemeer ligt in de provincies Groningen en Drenthe.

Provincie Groningen: Omgevingsvisie 2016-2021

In de provincie Groningen is sinds 1 juni 2016 de omgevingsvisie (2016-2021) van kracht. Deze omgevingsvisie is richtinggevend voor de provincie zelf en de daaruit voortvloeiende omgevingsverordening deels kaderstellend voor het beleid dat gevoerd wordt door waterschappen en gemeenten. Dit houdt in dat bij ruimtelijke inrichting in de provincie Groningen, de omgevingsvisie ter handleiding dient.

In de nota Normdoelstellingen Water van de provincie Groningen (2011) zijn de normdoelstellingen van de waterfuncties uit de omgevingsvisie beschreven. De normdoelstellingen komen in het volgende hoofdstuk (zie H3.2) aan de orde en zijn gebruikt bij het opstellen van het peilbesluit.

Op grond van de omgevingsverordening stellen Gedeputeerde Staten de beschermingszones en maatgevende waterstanden vast. De waterbeheerder dient, door het Dagelijks Bestuur, de Gedeputeerde Staten te informeren over de staat van het watersysteem, de aanwezige kunstwerken, de regionale wateren en de primaire en regionale keringen. Ook schrijft de provincie Groningen in haar omgevingsverordening voor waar een peilbesluit nodig is en hoe een peilbesluit eruit dient te zien.

Provincie Drenthe: Omgevingsvisie Drenthe 2018

Op 3 oktober 2018 zijn door Provinciale Staten de Omgevingsvisie Drenthe 2018 en de Provinciale Omgevingsverordening Drenthe 2018 vastgesteld. Met de vaststelling is het proces van de revisie van de omgevingsvisie afgerond.

In de nota wordt stilgestaan bij de ruimtelijke ontwikkelingen die ook voor het peilbesluit relevant zijn, zoals bebouwde omgeving, landbouw, natuur en water. Met betrekking tot water is de ambitie opgenomen voor een robuust en klimaatbestendig watersysteem.

Verder legt de provincie op grond van de Waterwet in het Regionaal Waterplan de functies van het watersysteem vast. Dit is kaderstellend voor de waterschappen. Het Regionaal Waterplan is onderdeel van de Omgevingsvisie.

Groningen en Drenthe: Werken aan water; Regionaal bestuursakkoord water

Op 15 september 2005 is het eerste Regionale Bestuursakkoord Water in Nederland ondertekend door de betrokken overheden. Samengevat richt het plan zijn aandacht op waterkwantiteit (overlast en tekort, ook in relatie tot klimaatverandering) en waterkwaliteit. Uiteraard ook in samenhang met de bodemdaling. In het plan zijn de concrete afspraken verwoord. Hieronder valt ook dat in het Waterbeheersplan de GGOR-studies opgenomen worden en dat die dienen te leiden tot een maatregelenprogramma ter verbetering van het watersysteem.

Provincie Groningen en Drenthe: Leidraad voor het opstellen en beoordelen van peilbesluiten in Groningen en Drenthe

Deze leidraad is komen te vervallen met het vaststellen van de Beleidsnota Peilbeheer en Peilbesluiten dat het waterschap vorig jaar vastgesteld heeft (zie H2.3).

2.3 Waterschap

Het waterschap heeft ook eigen regelgeving en beleidsstukken die van belang zijn.

Waterbeheerprogramma 2016-2021

Het beleid van het waterschap Noorderzijlvest is vastgelegd in het Beheerprogramma 2016-2021. In het beheerprogramma staat aangegeven dat de afstemming van het grond- en oppervlaktewaterpeil voor de diverse voorkomende functies gebeurt door het opstellen van peilbesluiten. De besluiten zijn opgesteld op basis van het toepassen van droogleggingsnormen per grondgebruik. Bij peilbesluiten voor beekherstelprojecten wordt via grondwatermodellen het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) vastgesteld.

Wanneer bij het opstellen van het peilbesluit blijkt dat de betreffende functie niet optimaal bediend kan worden, zal het waterschap voorstellen genoeg te nemen met een niet-optimale situatie. In de landbouwgebieden betreft dit vooral de gebieden waar veenoxidatie speelt. Zolang er geen uitgekristalliseerde oplossingsrichting is met voldoende bestuurlijk draagvlak wordt uitgegaan van het stand still-principe, wat inhoudt dat het peil niet wordt gewijzigd.

Door de klimaatverandering kunnen er in de toekomst langere perioden van droogte ontstaan, waarin de voorspelling is dat de beschikbaarheid van water vanuit het IJsselmeer afneemt terwijl de watervraag toeneemt. Bij een watertekort hanteren we een landelijke verdringingsreeks, die door de provincies samen met de noordelijke waterschappen is vertaald naar een specifieke verdringingsreeks voor Noord-Nederland. Deze verdringingsreeks is in de provinciale omgevingsverordening vastgelegd.

Keur

In de Keur van het waterschap staan de gebods- en verbodsbepalingen voor de waterhuishouding. Dit zijn de regels waar iedere ingeland zich aan moet houden of rekening mee moet houden. De Keur vult de landelijke en provinciale wetgeving aan voor wat betreft de waterkeringen en de waterhuishouding. De Keur en de legger vormen samen de juridische basis voor de vergunningverlening en handhaving door het waterschap. De Keur vormt daarmee één van de belangrijkste normstellende kaders voor het waterbeheer.

Ook voor het peilbeheer heeft de Keur een aantal artikelen opgenomen. Bijvoorbeeld de mogelijkheid om een ontheffing te verlenen voor het (tijdelijk) afwijken van het geldende peil.

Beleidsrapport Toetsing onderbemalingen

Waterschap Noorderzijlvest heeft in augustus 2002 beleid vastgesteld voor onderbemalingen.

Van de peilbesluiten worden per peilgebied de aanwezige belangen afgewogen. Het blijkt dat ingelanden in een aantal gevallen een lagere waterstand willen hebben en daarvoor een onderbemaling hebben aangebracht. Gezien de nauwe samenhang tussen peilbesluit en onderbemaling dient na vaststellen van het peilbesluit voor alle bestaande onderbemalingen nagegaan te worden of deze aan de gestelde voorwaarden voldoen.

In alle nieuwe ontheffingen voor onderbemalingen zal daarom worden opgenomen dat deze vervallen met ingang van de datum waarop voor het betreffende peilgebied een nieuw peilbesluit van kracht wordt. Op deze wijze ontstaat een situatie waarbij de onderbemalingen voldoen aan de meest recente beleidsuitgangspunten. Wanneer er een peilbesluit wordt genomen, worden onderbemalingen opgeheven, waar dat kan.

Nadeelcompensatieverordening

Als gevolg van het nemen en de uitvoering van een peilbesluit kunnen er nadelige effecten (schade) ontstaan die niet voor rekening van de particulier horen te komen. Dan is er sprake van nadeelcompensatie.

Men kan dan een verzoek om nadeelcompensatie doen. Dergelijke verzoeken worden afgehandeld volgens hetgeen wat is vastgelegd in de Nadeelcompensatieverordening. De wettelijke regeling over nadeelcompensatie wordt beïnvloed door de komst van de Omgevingswet.

Beleidsnotitie Ruimte en water

In deze notitie wordt het beleid van waterschap Noorderzijlvest ten aanzien van het waterbeheer in bebouwd gebied toegelicht. Het omschrijft de doelen en eisen die Noorderzijlvest stelt aan het water in bebouwd gebied.

Beleidsnota Peilbeheer en Peilbesluiten

De beleidsnota Peilbeheer en Peilbesluiten is in 2018 geschreven voor alle op te stellen peilbesluiten. Het dient hoofdzakelijk voor intern gebruik bij de onderbouwing van te nemen peilbesluiten. In het beleid Peilbeheer en Peilbesluiten is de visie van het waterschap opgenomen omtrent peilbeheer. In deze visie is

opgenomen dat het waterschap peilbesluiten neemt voor en met de omgeving, dat er zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met grondwater, klimaatverandering, waterkwaliteit en bodemdaling.

Er is over de inhoud van een peilbesluit opgenomen dat een peilbesluit belanghebbenden de rechtszekerheid biedt op een zo goed mogelijk afgewogen peilbeheer dat de belangen van de burgers zo goed mogelijk dient. Een peilbesluit bestaat uit: een toelichting op het peilbesluit, bijbehorende kaarten, verslagen/uitkomsten van overleggen en gedachtewisselingen met belanghebbenden, de door belanghebbenden ingediende zienswijzen en de reactie van het waterschap op de zienswijzen. Ook wordt toegelicht hoe de afweging van de peilen moet worden uitgevoerd.

NBW en klimaat

Om ook in de toekomst aan haar doelstellingen te kunnen voldoen, moet het Waterschap Noorderzijlvest rekening houden met toekomstige veranderingen in het klimaat. Uitgaande van de meest recente KNMI-klimaatscenario's zal het toekomstige klimaat een stijgende zeespiegel met zich meebrengen en grotere fluctuaties vertonen wat betreft neerslag en temperatuur. Daardoor zullen enerzijds droge perioden langer aanhouden, maar zullen anderzijds kortstondige perioden met intensieve neerslag frequenter voorkomen. Deze effecten hebben tot gevolg dat ons watersysteem robuust en toekomstbestendig dient te zijn. Om rekening te houden met de te verwachten klimaatverandering wordt binnen de NBW toetsing uitgegaan van de meest recente KNMI-klimaatscenario's, de KNMI-2014 scenario's. De klimaatscenario's worden gebruikt, zodat de maatregelen die een lange levensduur hebben en waarvan de initiële kosten hoog zijn, klimaatbestendig kunnen worden ontworpen.

2.4 Gemeenten

De verschillende gemeenten waarbinnen het Paterswoldsemeer ligt, hebben hun bestemmingen vastgelegd in het Gemeentelijk Bestemmingsplan. Deze plannen geven aan welke functies toegestaan zijn op welke locaties.

In het peilbesluit wordt niet getoetst aan bestemde functies, maar aan het huidige grondgebruik.

2.5 Meerschop Paterswolde

Het Meerschop heeft een Beleidsvisie Meerschop Paterswolde 2012. Dit is een herijking van het beleidsplan dat in 2000 is opgesteld. De beleidsvisie is zowel de leidraad voor acties van het Meerschop, als het toetsingskader voor acties binnen het gebied van andere partijen. De beleidsvisie bestaat uit twee delen:

1. Een beleidsvisie (het streefbeeld voor de komende 10 à 15 jaar)
2. Een lijst met ambities (een overzicht van hoe we het streefbeeld vorm willen geven).

Tevens is er een actielijst opgenomen van concrete acties op gedeeld in korte termijn (1 jaar), middellange termijn (2 à 5 jaar) en langere termijn (>5 jaar). Het betreft acties op het vlak van waterkwaliteit en kwantiteit, natuur, beheer, recreatie, educatie en overlast.

3 NORMERING

3.1 GGOR

Voor het Paterswoldsemeer wordt een peilbesluit genomen. In het Regionaal Bestuursakkoord water van de provincies Groningen en Drenthe (2005) is voorgeschreven dat voor dit gebied, ten zuiden van de Van Starckenborghkanaal – Eemskanaal lijn, op basis van het Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR) gedaan moet worden. Voor de GGOR methodiek wordt nagegaan of de voorspelde grondwaterstandsdynamiek leidt tot acceptabele agrarische opbrengsten en natuurwaarden (de 'doelrealisatie'). Het bepalen van de doelrealisatie wordt gedaan met behulp van MIPWA en de Waterwijzer. In onderstaande tabel zijn de door het waterschap vastgelegde normen met betrekking tot de GGOR weergegeven.

In het beleid peilbesluiten van waterschap Noorderzijlvest is vastgelegd met op welke normen binnen de GGOR getoetst wordt. Dit wordt gedaan aan de hand van de berekende doelrealisaties, zoals te zien in Tabel 1.

Tabel 1: Vastgestelde GGOR-normering volgens de Beleidsnota Peilbesluiten en Peilbeheer waterschap Noorderzijlvest (2018).

Typering	Doelrealisatie (%)	Maatregel
Optimaal	90-100	Geen
Aanvaardbaar (gemiddeld wat te droog en/of te nat)	75-90	Afhankelijk van de lokale omstandigheden kan tot doelrealisatie verhogende maatregelen worden besloten ¹
Niet aanvaardbaar (gemiddeld veel te droog en/of te nat)	<75	Acties om doelrealisatie te verhogen tot tenminste aanvaardbaar niveau ¹

¹: In de meeste gevallen moet hierbij gedacht worden aan peilaanpassingen, maar in bepaalde situaties kan ook overwogen worden om bijvoorbeeld een inlaat toe te voegen of de diepte van een watergang aan te passen.

3.2 Ontwatering

Vanwege de ligging van het Paterswoldsemeer is de drooglegging niet bepalend voor de vast te stellen peilen. De ontwateringdiepte bij bebouwing is wel relevant op het moment dat maatregelen genomen worden waardoor de grondwaterstanden stijgen. Tabel 2 geeft weer wat de vastgestelde ontwateringsdiepten zijn voor stedelijk gebied in Groningen.

Tabel 2: Normen voor de minimaal vereiste ontwateringsdiepten bebouwd gebied uit de Nota Normdoelstellingen water, Provincie Groningen, september 2011.

Grondgebruik	Ontwateringsdiepte
Woningen	
- met kruipruimte	0,20 m beneden onderkant kruipruimte*
- zonder kruipruimte	0,70 m beneden bovenkant vloer**
Wegen	
- primair	1,00 m
- secundair	0,70 m
Tuinen en openbaar groen	0,50 m

* Uitgangspunt: onderkant kruipruimte maximaal 60 cm beneden onderkant vloer.

** In dit geval worden secundaire wegen maatgevend.

Veen

In de afwaterende peilgebieden op het Paterswoldsemeer komt veen voor. In deze veengebieden vindt bodemdaling door veenoxidatie plaats en dient een afweging gemaakt te worden tussen enerzijds de rekenkundig optimale streefpeilen en de beperking of het stoppen van de effecten van veenoxidatie. Bij de herziening van de peilen in gebieden met kans op veenoxidatie, zijn er extra uitgangspunten waar rekening mee gehouden dient te worden, conform het beleid peilbesluiten van waterschap Noorderzijlvest (2018).

1. Binnen agrarisch gebied wordt een afweging gemaakt tussen rekenkundig optimale streefpeilen voor de gewenste functie en vertraging van de snelheid van veenoxidatie. Hier geldt:
 1. Bij herziening van peilen mag de gemiddelde drooglegging niet toenemen (t.o.v. de vorige vaststelling van het peil), tenzij dit (op korte of lange termijn) aantoonbaar geen versterkend effect heeft op de mate van veenoxidatie.
 2. Het waterschap streeft naar toepassing van hogere zomerpeilen om de snelheid van veenoxidatie te beperken. Daarnaast dient (waar nodig met stakeholders) nagegaan te worden of aanvullende maatregelen kunnen worden toegepast zoals dynamisch peilbeheer, grondwater-gestuurd peilbeheer of onderwaterdrainage.
 3. In agrarisch gebied is bij aanwezigheid van een veenpakket zonder deklaag een maximale drooglegging (winterpeil) van 40-60 cm wenselijk om de snelheid van veenoxidatie te beperken. Wanneer wel een deklaag (klei) aanwezig is, is een waarde van 40-80 cm wenselijk.
 1. Wanneer bovenstaande gewenste drooglegging niet resulteert in een gewenste situatie in het kader van waterveiligheid of het gewenste landgebruik, worden de verschillende belangen tegen elkaar afgewogen. Hierbij geldt:
 2. Aan NBW normering en hydraulische normen (waterveiligheid) dient altijd voldaan te worden.
 3. Daar waar in landbouwgebieden peilaanpassing t.b.v. vermindering van veenoxidatie niet overeenkomt met rekenkundig optimale streefpeilen voor de functie (GGOR), wordt gezocht naar een (suboptimale) balans tussen deze aspecten. Van zowel bovenstaande gewenste drooglegging als de GGOR normering mag in dit geval dus afgeweken worden.
2. Binnen veengebied met de functie natuur streeft het waterschap naar stoppen van veenoxidatie. Eventuele herziening van peilen wordt afgestemd op de gestelde natuurdoelen en vindt plaats in overleg met de terreinbeheerder.

3.3 Toetsing watersysteem

Naast het vaststellen van de peilen vind binnen het peilbesluit een toetsing van het watersysteem plaats. Voor het uitvoeren van deze toetsing heeft het waterschap normeringen vastgesteld in het beleid peilbesluiten (2018).

Hydraulische toetsing

Bij het peilbesluit dient bepaald te worden op welke locaties niet aan de geldende normen voor verval, stroomsnelheid en opstuwning voldaan wordt en welke ingrepen gepast zouden zijn om deze knelpunten op te lossen. De effecten van zulke ingrepen op verval en stroomsnelheid kunnen bepaald worden a.d.h.v. de maatgevende afvoer. De geldende normen zijn weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3: Vastgestelde normen hydraulische toetsing in de Beleidsnota Peilbeheer en Peilbesluiten van waterschap Noorderzijlvest (2018).

	AFVOERNORM	GRENS
Maximale overstortende straal vaste stuw	Half maatgevend	7 cm
	Maatgevend	15 cm
Maximale overstortende straal automatische stuw	Maatgevend	20 cm
Maximaal verval over duiker	Maatgevend	2 cm*
Maximale stroomsnelheid watergang	Half maatgevend	0,20 m/s
Maximaal verhang in de watergang	Half maatgevend	5 cm/km
Maximale opstuwning peilgebied	Half maatgevend	25 cm (inclusief kunstwerken)
Maximale stroomsnelheid onder bruggen	Maatgevend	0,50 m/s (streefwaarde: 0,40 m/s)

*: Bij de keuze om een duiker te vervangen, spelen bovendien de volgende overwegingen mee: In bemalen gebied bij aanwezigheid van veel duikers wordt gestreefd naar een maximale opstuwning van ca. 0,5 cm. In hellend gebied kan doorgaans volstaan worden met maximaal 2 cm opstuwning en bij grote drooglegging kan zelfs met nog hogere opstuwning volstaan worden. Helemaal stroomafwaarts in een peilgebied en minder dan 1000m voor een gemaal moet gestreefd worden naar vrijwel geen opstuwning (0-0,5 cm). Tenslotte is tenminste 20% lucht in duikers bij maatgevende afvoer wenselijk.

Bij de hydraulische toetsing wordt het huidige klimaat getoetst. De stationaire modellering is op basis van een vastgestelde maatgevende afvoer van 1,33 l/s/ha in Groningen en 1,2 l/s/ha in Drenthe conform de huidige situatie (Tabel 4). De toetsing in dit peilbesluit vindt plaats op de strengste norm.

De maatregelen dienen klimaat-robust opgesteld te worden. Om met het stationaire model te toetsen of de maatregelen klimaat-robust zijn wordt de maatgevende afvoer verhoogd zoals opgenomen in de onderstaande Tabel 5. Hiermee wordt aangetoond dat de maatregelen de toename van extreme neerslag aankunnen.

Tabel 4: Afvoernorm voor hydraulisch functioneren o.b.v. huidig klimaat t.b.v. toetsing huidige situatie.

Huidig	Groningen	Drenthe
Landelijk	1,33	1,20
Stedelijk	1,33	1,20

Tabel 5: Afvoernorm voor hydraulisch functioneren o.b.v. toekomstig klimaat t.b.v. ontwerpmaatregelen.

2050 ontwerp	Groningen	Drenthe
Landelijk	1,55	1,40
Stedelijk	1,33	1,20

NBW toetsing

Het instellen van een bepaald streefpeil kan niet alleen consequenties hebben voor de optimale omstandigheden qua grondwaterstanden voor een bepaald grondgebruik, maar ook voor andere opgaven. Zo kan de hoogte van het streefpeil ook effect hebben op de mate van wateroverlast als gevolg van inundatie. Hiervoor dient het watersysteem getoetst te worden op het risico op wateroverlast bij extreme neerslagen. Het beleid peilbesluiten schrijft voor dat hiervoor gebruik wordt gemaakt van de meest recente klimaatscenario's. De klimaatscenario's van het KNMI worden elke zeven jaar herzien, waardoor bij het nemen van peilbesluiten tot ongeveer 2021 gebruik wordt gemaakt van de klimaatscenario's uit 2014. De

uiteindelijke keuze voor het gebruik van bepaalde klimaatscenario's hangt onder meer af van het doel van de studie en de te berekenen opgave.

Voor het bepalen van de opgave aan wateroverlast zijn landelijk bestuurlijke afspraken gemaakt, en vastgelegd in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW-actueel 2008). De provincies hebben dit akkoord vervolgens vertaald naar regionale afspraken. De referentienormen voor wateroverlast zijn vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordeningen van de provincies Groningen (2016) en Drenthe (2018). De referentienormen staan in Tabel 6 weergegeven.

Tabel 6: Referentienormen voor wateroverlast uit de beleidsnotitie peilbesluiten van waterschap Noorderzijlvest. Maaiveldcriterium is het toegestane percentage van het land dat inundeert.

Grondgebruik	Toelaatbare overschrijdingskans	Maaiveldcriterium
Grasland	1:10 jaar	5%
Akkerbouw	1:25 jaar	1%
Hoogwaardige land- en tuinbouw	1:50 jaar	1%
Glastuinbouw	1:50 jaar	1%
Bebouwd gebied	1:100 jaar	0%

COLOFON

BELEID EN NORMERING
PEILBESLUIT PATERSWOLDSEMEER

KLANT

Waterschap Noorderzijlvest

AUTEUR

Dinja Bol

PROJECTNUMMER

C03081.000299

ONZE REFERENTIE

083793346 A

DATUM

10 april 2019

STATUS

Definitief

GECONTROLEERD DOOR

Daan Besselink
Adviseur waterbeheer en ecologie

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 264
6800 AG Arnhem
Nederland
+31 (0)88 4261 261

www.arcadis.com